

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Forum Artis kiittää mahdollisuudesta lausua ja samalla haluamme osoittaa suuret kiitokset Kulttuurialan tulevaisuutta selvittäneelle työryhmälle tarkasta ja onnistuneesta raportista.

Eri osien otsikot antavat hyvin suuntaa raportin pääajatuksille ja kertovat tarpeelliset tavoitteet. Toimintasuunnitelmat ovat samoin hyvin määriteltyjä. Raporttiin kaipaisi vielä osaa, joka selvittää, miten päättäjät saadaan sitoutettua tavoitteisiin.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

Taiteen ja kulttuurin rahoituksen nostaminen yhteen prosenttiin valtion budjetissa.

Kulttuuripoliittinen selonteko ja sen yhteydessä kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministereistä ja alan asiantuntijoista koostuva toimielin toteuttamaan tarpeellisia toimenpiteitä.

Poikkihallinnollisuuden aiheuttamien esteiden poistaminen.

Luovien alojen työntekijöiden ja erityisesti freelancerien tulomuotojen sovittaminen yhteen riittävän sosiaaliturvan ja eläkkeenmuodostumisen mahdollistamiseksi.

Tekijänoikeusdirektiivin konkreettinen toimeenpano sen hengen ja tavoitteiden mukaisena, etenkin kohtuullisen korvauksen varmistaminen ja siihen liittyen kollektiivisen sopimisen mahdollisuuden hyväksyminen.

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Kulttuuripoliittinen selonteko on välttämätön pitkäjänteisen ja johdonmukaisen kulttuurialan kehittämisen pohjana. Siihen pitää liittyä selkeitä tavoitteita ja toimenpideohjeita. Nämä tavoitteet täytyy saada pysyväksi osaksi valtakunnallista päätöksentekoa.

Lyhyemmällä tähtäimellä tulee alan toimijoiden viestiä mahdollisimman paljon tavoitteista ennen vaaleja ja niiden jälkeen järjestämällä vaalitenttejä, keskustelutilaisuuksia ja muita tapahtumia. Kaikki mahdollinen on tehtävä, jotta raportin toimenpide-ehdotukset otettaisiin vakavaan keskusteluun eri ministeriöissä.

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Kulttuuripoliittinen selonteko on erinomainen ajatus, joka toivottavasti johtaa laajan kulttuuripoliittisen ohjelman luomiseen ja siihen, että kulttuurin merkitys yhteiskunnalle tunnistettaisiin nykyistä paljon laajemmin päättäjien keskuudessa. Sekä kulttuuria ja luovia aloja käsittelevä ministeriryhmä että laajempi poikkihallinnollinen ja alan asiantuntijoita yhteen kokoava neuvotteleva toimielin ovat välttämättömiä kulttuurialan aseman vahvistamiseksi. Niiden olisi kuitenkin välttämätöntä konsultoida säännöllisesti luovan alan tekijäjärjestöjä, jotta niillä olisi kunnollista ja kattavaa tietoa luovan alan taloudellisista ja sosiaalisista realiteeteista. Tiedon puute on käynyt selväksi, kun tarkastellaan eläketurvakeskuksen, verohallinnon ja sosiaaliviranomaisten mielipiteitä esimerkiksi freelancereiden työnkuvasta, ansaintalogiikasta ja sosiaaliturvasta ja näihin luuloihin perustuvia päätöksiä ja toimia.

Pandemia osoitti myös kouriintuntuvasti, kuinka tärkeää eri ministeriöiden olisi ollut toimia yhteistyössä. Eri päätösten vaikutusarviot jäivät usein tekemättä ja poukkoilevat ja umpimähkäiset päätökset aiheuttivat taloudellista ahdinkoa ja pahoinvointia suurelle joukolle ja kohtelivat freelancereita epäoikeudenmukaisesti. Pandemiasta saadut huonot kokemukset täytyy käsitellä ja analysoida perinpohjaisesti ja niistä tulee ottaa opiksi. Työ on onneksi jo alkanut esimerkiksi STM:ssä, joka on kutsunut kulttuurialan vaikuttajia yhteiseen kuulemiseen marraskuun lopussa.

Taide- ja kulttuurialan vaikutuksia täytyy tutkia huomattavan laajasti: talous- ja hyvinvointivaikutusten lisäksi taide tekee meistä ihmisiä lisäämällä ymmärrystä maailmasta ja toisista ihmisistä, ruokkimalla ajattelua ja aktiivisuutta ja antamalla meille mahdollisuuden ilmaista tunteita ja käsitellä niitä. Vakaalla pohjalla toimiva kulttuurielämä vahvistaa kansakunnan identiteettiä ja auttaa meitä säilyttämään itsenäisyytemme. Taiteen- ja kulttuurin vaikutuksista puhutaan jo monissa maissa Taiteen kädenjälkenä. Kädenjäljen määrittäminen on hyvin tärkeää myös Suomessa, jotta voidaan osoittaa moninaisen kulttuuri- ja taidealan elintärkeä asema.

Kulttuurigaalan järjestämistä puolestaan täytyy huolellisesti harkita. Paljon resursseja nielevän tapahtuman ympäristövaikutukset ja eettisyys tulee huolellisesti arvioida, ei vähiten maailmassa vallitsevien olosuhteiden ja käytössä olevien rahallisten resurssien kautta.

Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

On tärkeää puhua investoinneista, koska juuri niistä kulttuurin rahoituksessa on kyse. Kulttuuriin sijoitettaessa hyötysuhde on erittäin suuri, eli vähälläkin investoinnilla saa paljon aikaan. Kaikenlainen, eri rajat ylittävä yhteistyö on elintärkeää kulttuurille ja taiteelle. Kulttuurivientiin tulisi sijoittaa paljon nykyistä enemmän. Mallia voisi ottaa naapurimaastamme Ruotsista.

Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kaikki luvun toimenpide-ehdotukset ovat hyvin tärkeitä taiteilijoille.

Rakenteiden muokkaaminen on tärkeää elinkeinon ylläpitämiseksi.

Digitaalisen murroksen keskellä täytyy varmistaa asianmukaiset korvaukset tekijöille immateriaalisesta omaisuudesta ja toimeenpanna EU:n tekijänoikeusdirektiivi sen hengen mukaisena ja kaikilta osiltaan.

Koulutuksen lisääminen eri tavoin on tärkeää ja tarve liittää siihen eettistä kasvatusta on tullut esiin myös Forum Artis ry:n valmistellessa OKM:n tilauksesta Taide- ja kulttuurialan eettistä koodistoa.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Palkkatyön, yrittäjyyden ja apurahojen yhteensovittaminen täytyy toteuttaa mahdollisimman pian. Sille eivät saa olla esteenä vuosikymmenien taakse juuttuneet käsitykset siitä, että työ on vain joko palkkatyötä tai yrittäjyyttä. Nykyään ns. epätyypilliset työsuhteet ovat leviämässä laajalti muuallekin kuin luoville aloille, joten niitä ei voi enää pitää epätyypillisinä. Ei ole epätasa-arvoista antaa taiteen freelancereille mahdollisuus vakuuttaa itsensä MYELin eikä heille usein erittäin epäedullisen ja epäsovivan YELin kautta, koska se ei ole ollut epätasa-arvoista maatalousyrittäjienkään kohdalla.

Apurahojen ja taiteilijaeläkkeiden lisääminen on tarpeellista taiteen moninaisuuden vahvistamiseksi. Taide on yhteiskunnalle ja kansakunnalle niin merkittävä asia, ettei sitä saa jättää pelkästään markkinavoimien alaiseksi.

Reilut palkkiot tulee nähdä itsestäänselvyytenä. Taide ei ole harrastelua vaan ammatti, ja taiteilijoita tulee kohdella lainsäädännön, sopimusten, sosiaaliturvan ja tukien suhteen kuten muitakin ansiotyötä tekeviä kansalaisia.

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista. Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kulttuurin saavutettavuutta tulee jatkuvasti parantaa. Kaikkea yhteistyötä valtion, kunnan ja paikallisten toimijoiden välillä tulee vahvistaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten pääsyyn kulttuurin ja taiteen äärelle.

Lisäksi olisi tarpeen määritellä mitä sana kulttuuri sisältää tässä yhteydessä, eli sisältykö siihen esimerkiksi viihdeteollisuus ja urheilu.

Kosonen Hanna
Forum Artis - Hanna Kosonen